

Det kongelige Kulturdepartement
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Kunnskapsforlaget
Aschehoug og Gyldendal

Høringsvar fra Kunnskapsforlaget om utkast til regler om fullmakter og behandlingsprosedyre i rettskrivningssaker

Bakgrunn

Kunnskapsforlaget utgir ordbøker og ordlister i trykt og elektronisk form, og er Norges ledende forlagsmiljø innen dette feltet. Porteføljen ble opprinnelig satt sammen av eierforlagene Gyldendals og Aschehougs tidligere ordbokutgivelser. Siden 2000 har forlaget forvaltet også det tidligere Universitetsforlagets ordbok- og ordlisteportefølje. Utgivelsene dekker både bokmål, nynorsk og riksmål. Bokmålsutgivelsene omfatter både allmennordbøker (bl.a. *Bokmålsordboka*) og spesialordbøker, mens nynorskutgivelsene er allmennordbøker og -ordlister for barn, skoleungdom og voksne. Riksmålsutgivelsene er rettet mot voksne. Mens rettskrivningsordlistene for skolebruk i samsvar med regelverket viser hele normbredden i bokmål og nynorsk, har forlaget publisert også trangere normer, bl.a. redaksjonelle rettskrivningsordlister for *Store norske leksikon* for bokmål og nynorsk, samt ordlister i samarbeid med NTB, Nynorsk Pressekontor, Aftenposten og Riksmålsforbundet.

Forlaget var tidligere Norges ledende utgiver av leksika, og benyttet her et redaksjonsspråk som førte videre eierforlaget Aschehougs moderate, men samtidig moderne variant av bokmålet innenfor den offisielle normen. Leksikaenes redaksjonsspråk har vært stabilt gjennom flere generasjoner. På grunn av den vide utbredelsen våre oppslagsbøker har hatt, har nok redaksjonsspråket hatt betydning for norsk sakprosanorm og pressenorm tvers igjennom rettskrivningsreformene i 1959, 1981 og 2005.

Kunnskapsforlaget samarbeider med Det Norske Akademi for Sprog og Litteratur om dokumentasjonsprosjektet *Det Norske Akademis Store Ordbok* (NAOB), som dekker bokmål/riksmål gjennom 200 år. Redaksjonsspråket er moderat bokmål. Gjennom NAOB er forlaget også med i BRO-samarbeidet (Bokmålets og riksmålets ordbase) med Universitetet i Oslo/ILN. Av andre dokumentasjonsprosjekter kan nevnes den store nyordboken *Nyord i norsk*, som er utgitt i 2012 i samarbeid med Språkrådet og Universitetet i Oslo/ILN.

Kunnskapsforlaget har nær faglig kontakt med Språkrådet og legger vinn på å være en engasjert og seriøs samarbeidspartner som kjenner ansvar for røkt og dokumentasjon av norsk språk. Vi har særlig gjennom det siste tiåret interessert oss for hvordan Språkrådet skal arbeide med normering, vi var i dialog med Språkrådet om dette i forbindelse med rådets omorganisering og strategiarbeid omkring 2005, og vi har sett frem til at Kulturdepartementet skulle gi nye retningslinjer for dette arbeidet. I en periode da den løpende nynormeringen av bokmål har ligget nede på grunn av manglende regelverk, har vi bidratt til undersøkelser og systematisering av rettskrivningspraksis innen bokmål, og vi har hatt kontakt med Fagrådet for normering og språkoobservasjon, særlig om skrivemåten av nye og fremmede ord.

Forlaget er opptatt av at Språkrådet skal ta rimelig hensyn til vel dokumenterte valg av skrivemåter i språksamfunnene for en del ord det har stått strid om, og at vedtak i normeringssaker skal være forankret i de respektive språksamfunnene, slik at både nynorsk og bokmål kan utvikle seg på sine egne premisser.

Vurdering og forslag

På denne bakgrunn fremmer Kunnskapsforlaget tre forslag som etter vår oppfatning er forankret i tidligere føringer fra Kulturdepartementet.

1 Faktisk språkbruk og systemomsyn (§ 3, 3. ledd)

Vi mener at faktisk språkbruk, også omtalt som "språkutviklinga" bør tillegges større vekt enn "systemomsyn". Med dagens sterkt forbedrede metoder for å finne ut hvilke ordformer og skrivemåter som foretrekkes av språksamfunnene, er det mulig å eliminere varianter som er ubrukte eller svært lite brukte, men som har forankring i et system. Normeringen av begge målformene bør nå ha kommet så langt i modenhet at fremtidige endringer først og fremst skal ta hensyn til den faktiske språkbruken. Vi foreslår derfor at første del av ny § 3, tredje ledd i Språkrådets vedtekter formuleres slik:

"Dersom faktisk språkbruk gjer det formålstenleg, kan Språkrådet "osv.

2 Hjelp til å finna fram i valfridommen (§ 3, 4. ledd)

Språkrådsstyrets vedtak under dissens om "tilrådd norm" i nynorsk er i høringsbrevet og vedtektsforslaget fanget opp i en mer generell og vid formulering, med gyldighet for begge målformene. Bakgrunnen for at bestemmelsen er tatt inn, er gitt i høringsbrevets kapittel 4.3. Kunnskapsforlaget tolker formuleringen slik at departementet ikke ønsker at Språkrådet skal publisere en egen norm innenfor normen, men begrense seg til å peke på naturlige sammenhenger i normvalgene uten å gi kvalitative føringer. Vi tolker også poengteringen av at behovet vil variere mellom målformene, dithen at behovet er størst for nynorsk, selv om dette ikke er sagt eksplisitt. Saken kom jo opp i forbindelse med språkrådsstyrets arbeid med den foreslåtte nynorsknormen og hadde kanskje sin bakgrunn i debatten rundt denne, mens det aldri, så vidt vi vet, har vært noe engasjement fra Språkrådets side for å gi veiledning i naturlige normvalg innenfor bokmålet. Språkrådet kan imidlertid med hjemmel i departementets formulering i § 3 sette opp en subnorm, som naturlig nok vil få høy prestisje.

Etablering og beskrivelse av delnormer bør gjøres ut fra praktiske formål i samfunnet. Språkrådet kan og bør informere om at delnormer finnes tilgjengelige, men disse bør ikke gis offisiell status. Gjennom det påbegynte arbeidet med å beskrive normklynger, som skjer i samråd med Fagrådet for normering og språkbobservasjon, vil det etter hvert være mulig på vitenskapelig grunnlag å peke på hvilke rettskrivnings- og stilvalg som naturlig synes å høre sammen, men dette ligger et stykke frem i tid. Det vil også være uheldig om Språkrådet peker på kvalitative preferanser mellom de enkelte

komplekser av valg. Særlig uheldig vil det være om Språkrådet selv publiserer rettskrivningsordlister for bokmål og nynorsk med trangere normer. Derimot bør Språkrådet oppmuntre og støtte forskningsarbeid som gir kunnskap om naturlige sammenhenger i normvalgene. Likeså bør Språkrådet stille seg positivt til at forlagene benytter ulike redigeringsprinsipper i rettskrivningsordlistene, slik at brukerne kan velge mellom forskjellige løsninger ut fra sine preferanser.

Kunnskapsforlaget mener derfor at formuleringen, hvis den i det hele tatt skal tas med, bør være slik:

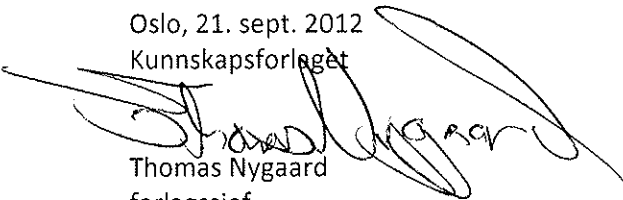
“Som eit tilbod til språkbrukarar som ønskjer hjelp til å finna fram i valfridommen i rettskrivinga, skal Språkrådet gi informasjon om høvelege ordlister, informasjons- og rettleiingsmateriell.”

3 Styrets behandling av normeringsspørsmål (§ 4)

Departementet legger til grunn at det er nynorskmedlemmene i fagrådet som skal gjøre vedtak i saker som spesifikt gjelder nynorsk, og tilsvarende for bokmål. Men dette prinsippet er ikke fulgt når det gjelder styret, som har den overordnede beslutningsmyndighet i Språkrådet. Bestemmelsene om når styret er beslutningsdyktig, innebærer at et styremøte med overvekt av bokmålsmedlemmer til stede kan gjøre normeringsvedtak for nynorsk, og vice versa. Dette er åpenbart uheldig. Vi foreslår derfor at den nye § 4 i vedtektene får følgende tilføyelse:

“Normeringssaker som ikkje er felles for målformene, skal behandlast av dei av styremedlemmene som representerer den aktuelle målforma. Minst halvdelen av dei vedtaksføre styremedlemmene må vera til stades.”

Oslo, 21. sept. 2012
Kunnskapsforlaget

Thomas Nygaard
forlagssjef

Kontaktperson: Øystein Eek, oystein.eek@kunnskapsforlaget.no, mobil 928 98 613